

Dr hab. Ewa Piechurska-Kuciel, prof. UO
Instytut Filologii Angielskiej
Uniwersytet Opolski

Recenzja pracy doktorskiej

mgr Katarzyny Bańki

*The specificity of Chinese and its impact on the acquisition of spoken and written Chinese
by Polish student beginners,*

napisanej pod kierunkiem Prof. dr hab. Danuty Gabryś-Barker

Uczenie się i nauczanie języka chińskiego jako języka staje się coraz bardziej popularnym zjawiskiem na całym świecie. Rozwój technologii, migracji czy międzynarodowego handlu spowodował duży, choć mocno zróżnicowany popyt na znajomość chińskiego, co skutkuje bardzo różnorodnym podejściem do jego nauczania (Tse & Tan, 2011). Ponadto, z powodu swoich niezwykłych cech lingwistycznych, nauka tego języka niesie ze sobą znacznie więcej wyzwań w porównaniu do nauki innych języków tzw. alfabetycznych. Do tej pory niewiele wiadomo na temat specyfiki samego języka chińskiego, jak i sposobów efektywnego nauczania i uczenia się, pomimo tego, że językiem tym włada większość ludzi na świecie i jest on jednym z pięciu oficjalnych języków Organizacji Narodów Zjednoczonych. Stąd też, już na samym początku recenzji należy wnosić, że praca p. Bańki dotyczy jak najbardziej właściwie dobranej tematyki badawczej, która od jakiegoś czasu domaga się głębszej analizy w polskim kontekście kulturowym.

Recenzowana dysertacja, licząca 323 strony, została napisana w języku angielskim. Zawiera ona siedem rozdziałów, z których cztery pierwsze stanowią część teoretyczną, zaś pozostałe trzy – empiryczną. Do tego dołączono bibliografię zawierającą ponad 200 pozycji, bardzo obszerne załączniki z ankietami, testami i materiałami przykładowymi, jak i streszczenie w języku polskim i angielskim.

We Wstępie Autorka nakreśla cel pracy. Godny wzmianki jest fakt, że definiuje swój schemat empiryczny (opisowe studium przypadku), dobór którego wydaje się bardzo zasadny z punktu widzenia omawianej tematyki, jak i stanu zaawansowania światowych badań empirycznych jej poświęconych, które do tej pory pozostają praktycznie szczątkowe. Struktura dysertacji p. mgr Bańki wydaje się przemyślana i przejrzysta. Z uwagi na treść kolejne rozdziały rozprawy stanowią konsekwentnie rozwiniętą i kompletną całość.

W części teoretycznej (str. 16-172) Autorka przedstawia specyfikę języka chińskiego. Rozpoczyna od omówienia rozwoju tego języka z perspektywy historycznej, jak i jego

unikalności. Główny nacisk w Rozdziale I pada na prezentację cech języka mandaryńskiego jako najbardziej popularnego dialektu (tzw. *putonghua*). Mamy tu do czynienia z wydzielonymi dwoma głównymi wątkami; pierwszy poświęcono opisowi procesu romanizacji, czyli zapisu języka chińskiego (tu: mandaryńskiego) za pomocą alfabetu łacińskiego (tzw. *pinyin*), zaś drugi – zagadnieniom fonologicznym (wymowie dźwięków wstępnych i końcowych, jak i tonów). Rozdział II z kolei stanowi omówienie zapisu języka chińskiego za pomocą znaków (tzw. *hanzi*). Oprócz ewolucji formy zapisu tego języka, Doktorantka przybliży problematykę znaków tradycyjnych i uproszczonych, pociągnięć, czyli ruchów pióra/długopisu po kartce i ich kolejność oraz radykałów, czyli podstawowych obrazów, które pokazują znaczenie. Wydaje się, że zasadne byłoby umieszczenie w/w zagadnienia w poprzednim rozdziale, ponieważ stanowi on punkt wyjściowy do zrozumienia odmienności chińskiego, co bezsprzecznie rzutuje na jego nauczanie i uczenie się.

W Rozdziale III p. mgr Bańka wyjaśnia różnice pomiędzy chińskim a językami indoeuropejskimi, czyli alfabetycznymi. Najpierw omawia system mówiony, zaś w dalszym kroku skupia się nad różnicami w systemie zapisu w/w języków oraz ich systemów gramatycznych, z naciskiem na j. polski, jak i nad różnicami w ujęciu rodzaju gramatycznego oraz struktury zdaniowej. Ostatni rozdział (IV) części teoretycznej zawiera omówienie wybranych aspektów nauczania i uczenia się języka chińskiego. I tak, w pierwszej sekcji Autorka prezentuje przegląd badań nad tymi zagadnieniami. W odniesieniu do uczenia się chińskiego Jej przegląd prac dowodzi wysokiego stopnia wyzwań różnego rodzaju, z którym muszą zmierzyć się uczniowie, począwszy od wymowy, poprzez pisownię, do gramatyki i translacji. Natomiast w sekcji dotyczącej wyzwań z zakresu nauczania języka chińskiego Autorka nie przedstawia wyników badań empirycznych, zaś skupia się nad przedstawieniem efektywnych metod i podejść, głównie postulując o podejście eklektyczne, czyli takie, które robi użytek z wszystkich dostępnych metod i technik, mając na względzie cel lekcji i potrzeby uczniów. W drugiej sekcji rozdziału znaleźć można omówienie kontekstów, w których naucza się języka chińskiego. Autorka niespodziewanie rozpoczyna od nakreślenia zalet podejścia zadaniowego (*task-based approach*), po czym przechodzi do przedstawienia roli Instytutu Konfucjusza (podejście komunikacyjne) wraz z opisem podstawowych podręczników. W kolejnym kroku odnajdujemy charakterystykę kursów chińskiego proponowanych przez Uniwersytet Śląski, na których dominuje podejście eklektyczne wraz z opisem preferowanego kursu podręcznikowego, w którym językiem instrukcji jest angielski, zamieszczonym w osobnej sekcji. Rozdział wieńczy prezentacja wybranych źródeł internetowych do nauki chińskiego. Należy tu zaznaczyć, że część teoretyczna charakteryzuje się bardzo szeroko

potraktowanym tłem badawczym w odniesieniu do nauczania chińskiego w polskim kontekście językowym.

Część empiryczna pracy (str. 141-249) składa się z dwóch rozdziałów, z których pierwszy (Rozdział V) służy opisowi badania (nauczanie i uczenie się chińskiego języka w kontekście polskiej szkoły wyższej, czyli Uniwersytetu Śląskiego). Autorka zaproponowała dwa rozległe pytania badawcze, po których znajduje się opis metod i narzędzi zastosowanych w odniesieniu do dwóch typów badania: opisowego stanowiącego punkt odniesienia (tło) przeprowadzonego na Uniwersytecie w Sewilli i w Szanghaju, jak i badania głównego, przeprowadzonego na Uniwersytecie Śląskim. W kolejnej części znajduje się opis kontekstu badania w tym samym porządku, potem zaś – opis badanych i nauczycieli. Rozdział VI to przedstawienie danych i ich analiza. Autorka analizuje metody i techniki oraz wyniki nauczania, strukturę lekcji, jak i wsparcie przedmiotowe i emocjonalne przejawiane przez nauczyciela. Na końcu próbuje stworzyć hierarchię trudności w nauce chińskiego oraz zweryfikować strategie uczenia się. Podkreślić tu należy wartość samego badania przeprowadzonego przez Doktorantkę. Co prawda, jego opis jest bardzo zawiły i trudny to śledzenia (przemieszanie opisu procedury i narzędzi, połączenie opisu badania typu *background* z badaniem właściwym, czy też brak prawdziwie solidnej dyskusji wyników), nie mniej zakres badania jest imponujący, biorąc pod uwagę odmienne konteksty kulturowe, jak i wielość narzędzi.

Biorąc powyższe pod uwagę, w moim mniemaniu rozprawa p. mg Bańki stanowi bardzo interesujące omówienie nauczania chińskiego na poziomie szkoły wyższej w Polsce. Jej głównym i znaczącym walorem jest próba holistycznej, wielowątkowej i wiedzotwórczej analizy zarówno nauczania, jak i uczenia się tego języka, która może stanowić solidną podstawę pracy nauczyciela specjalizującego się w tym zakresie. W konsekwencji, rozprawa ta może się przyczynić do optymalizacji dydaktyki nauczania języka chińskiego, a co najmniej do bardziej celowego nauczania tego przedmiotu.

Przedstawioną mi do recenzji pracę oceniam pozytywnie. Wśród jej licznych **zalet** pragnę wymienić te najważniejsze. W swojej rozprawie Doktorantka wykazuje się następującymi zaletami:

- podjęcie tematu istotnego z punktu widzenia obecnych potrzeb dydaktycznych, ekonomicznych czy kulturowych, wiążących się z rolą języka chińskiego w obecnych czasach, co w świetle nieistniejących polskich badań nad tym zagadnieniem nadaje tej pracy charakter prawdziwie pionierski,

- przedstawienie kompendium wiedzy na temat języka chińskiego i jego nauki z punktu widzenia pięciu zakresów, które czynią chiński unikalnym: wymowa, znaki i słowa, zdania, dyskurs i kultura (choć ostatnie dwa potraktowano dość pobieżnie),
- podjęcie próby analizy procesów uczenia się i nauczania chińskiego jako języka obcego w różnych kontekstach kulturowych,
- zastosowanie wielu narzędzi badawczych samodzielnie zaprojektowanych na potrzeby tego bardzo ambitnego badania empirycznego, które wymagało od Doktorantki dużego samozaparca,
- dobre uzasadnienie doboru grupy badawczej w badaniu właściwym, specyficznej dla polskiego kontekstu kulturowego, co pozwala na głębsze zrozumienie procesu akwizycji chińskiego przez Polaków,
- osobiste zaangażowanie dydaktyczne i analityczne Doktorantki, które pozwoliło na przekazanie bardzo osobistego obrazu nauczania i uczenia się języka chińskiego polskich respondentów.

Powyższe kwestie pozwalają na stwierdzenie, iż Autorka w większości wykazała się kompetencjami formalnymi i merytorycznymi umożliwiającymi poprawną prezentację założonych w temacie treści, w ramach powszechnie przyjętych paradygmatów poznawczych, zaś wywód Jej został zorganizowany w sposób właściwy rozprawom akademickim.

Teraz przejdę do **uwag**, które nasunęły mi się podczas lektury dysertacji. W moim mniemaniu pracę charakteryzują dwie główne słabości. Przede wszystkim, rozległość zakresu badania pozwoliła jedynie na całościowe ujęcie tematyki, co nieuchronnie wiąże się z pobieżnością analizy. Chociaż dobór schematu badawczego pozwala na tak szerokie ujęcie tematu, wydaje się, że koncentrowanie się na uczeniu i nauczaniu w jednym studium przypadku, które dodatkowo odnosi się do dwóch odległych kontekstów edukacyjnych stanowi poważne wyzwanie, tym bardziej dla niedoświadczonego badacza. Tutaj prawdopodobnie leży źródło problemów wiążących się z logicznym przedstawieniem wyników i ich interpretacją. Praca generuje wiele pytań, na które nie uzyskaliśmy odpowiedzi; np. dlaczego kobiety mają kłopot z wymową chińską (s. 217)? Co to jest *locomotive function* (s. 22)? Może wystarczyłoby pozostać przy określeniu *stroke* lub *hand movement*? I wreszcie: dlaczego Autorka poleca metodę gramatyczno-tłumaczeniową, skoro w części teoretycznej rekomenduje podejście komunikacyjne oraz eklektyczne? Szkoda, że otwarcie wyraziła swojego stanowiska.

Moje drugie zastrzeżenie dotyczy ostatniego, siódmego rozdziału pracy. Autorka sygnalizuje we wstępie, że porównuje zbiorczo naukę w trzech uniwersytetach pod kątem

podejścia do nauczania, dyscypliny, kontekstu językowego i co najmniej siedmiu innych kryteriów. Niestety, wielość wątków nie pozwoliła na pogłębioną ich analizę, co w rezultacie pozostawia spory niedosyt. Rozumiem, że nie taki był cel pracy, która stanowić miała wprowadzenie do pola badawczego. Jednak tematyka pracy wydaje się na tyle ciekawa i zajmująca, że należy tylko żałować, że nie można już było bardziej rozbudować analizy wątków. Nie mniej, Jej ogólne wnioski dotyczące potrzeb nauczania chińskiego w Polsce wydają się jak najbardziej logiczne i zasadne.

Aspektem dysertacji, który stanowi jej największą wadę jest jej redakcja oraz strona językowa. Wydzielone wstępy i konkluzje są bardzo krótkie i pobieżne, co w żaden sposób nie uzasadnia ich wyodrębniania. Praca zawiera błędy gramatyczne i ortograficzne (s. 16, 17, 24, 36, 69, 64, 100, 113, 133, itd.), nawet pytanie testowe ze s. 193 zawiera błąd. Towarzyszą im drobne usterki, np. problemy ze stylem (s. 14, 18, 31, 99, 102, 133, 138, itd.), wymiennie używane *he* i *she* (s. 90), zamiast *thesis* mamy *paper* (s. 139), *learning* zamiast *teaching* (s. 86), liczne formy ściągnięte (s. 64, 176 czy 223, itd.). Pod względem redakcyjnym korekta byłaby niezbędna, gdyż występuje nagminne łączenie słów (błąd w drukowaniu). Apendyks (Załącznik) 8 to tak naprawę aneks. Do tego dochodzi drobny problem z referencjami w tekście (niektóre zawierają inicjały imion autorów, inne nie), jak i w liście referencji (brak numerów stron w niektórych artykułach, nieujednolicone stosowanie wielkiej litery w tytułach artykułów i książek, niekonsekwentne stosowanie kursywy, kropek i przecinków, itp.).

Moje powyższe uwagi i zastrzeżenia nie umniejszają mojej pozytywnej oceny końcowej pracy, którą uważam za wartościową i zasługującą na uznanie ze względu na jej nietuzinkowy zakres badawczy. Autorka wykazuje się bardzo dobrą znajomością tematyki związanej z główną treścią rozprawy. W moim głębokim przekonaniu dydaktyczny, a zarazem osobisty wymiar pracy stanowi jej największy walor. Zatem moje zastrzeżenia nie umniejszają mojej pozytywnej oceny przedstawionej do recenzji rozprawy. W konsekwencji stwierdzam, że dysertacja doktorska pani mgr Katarzyny Bańki, pt. *The specificity of Chinese and its impact on the acquisition of spoken and written Chinese by Polish student beginners* spełnia ustawowe wymagania stawiane rozprawom doktorskim w aktualnie obowiązujących przepisach określonych w art. 13. 1. ustawy z dn. 14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki. Wobec tego wnioskuję o dopuszczenie jej Autorki do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.

Opole, 21 listopada 2017

